

Zespół Szkół Ogólnokształcących
w Kamiennej Górze

JAKI JESTEM JAKO NAUCZYCIEL

- poradnik pedagoga szkolnego -

opracowanie: Wiesława Głuchowska

- Kamienna Góra, 2017 -

JAKI JESTEM JAKO NAUCZYCIEL?

Uczenie się to proces złożony i długotrwały. Jego rezultaty zależą od zdolności ucznia i postawy nauczyciela. To w jaki sposób uczeń podchodzi do swoich problemów i niepowodzeń w nauce zależy w znacznej mierze od nauczyciela.

Ważne jest czy potrafi udzielić uczniowi wsparcia i wskazówek, ugruntować w nim wiarę w możliwość poprawy rezultatów, czy jedynie wytknie mu brak wiedzy i negatywnie oceni niepowodzenie.

Koncepcje stałości i zmienności natury ludzkiej

potocznie uważa się, że człowiek z natury jest dobry lub zły, silny lub słaby, potrzebuje swobody lub rygoru, może się zmieniać lub pozostaje na zawsze taki, jaki się urodził. Często posiadamy tak ogólne przekonania, że nie przypuszczamy, iż mają one silny wpływ na nasze postrzeganie i ocenianie innych. Badania psycholog, Carol Dwek, która badała zachowania dzieci w sytuacjach kiedy musiały sprostać trudnym zadaniom matematycznym pokazały, iż różnie się zachowywali. Wszyscy uczniowie ponieśli porażkę, jednak jedni zniechęcali się i wycofywali, obwiniali siebie za porażkę i nie wierzyli w możliwość poprawienia swoich rezultatów w kolejnych próbach. U innych porażka wyzwalała dodatkową motywację do działania. Nie zniechęcali się i kolejnym zadaniu szukali właściwego rozwiązania; reagowali zainteresowaniem, które jeszcze bardziej ich mobilizowało. Dlaczego dzieci tak reagują?

Powodem są dwie postawy wobec wykonywanych zadań.

- pierwsza grupa, gdy chciała wypaść jak najlepiej i ponosiła porażkę, uznawała się za słabych z matematyki - to budziło w nich negatywne emocje i zniechęcenie,
- druga grupa - nie myślała o tym jak wypadnie, ale o tym, że poznają coś nowego, trudnego, ale ciekawego, a więc trzeba temu zadaniu poświęcić więcej czasu. Porażki nie traktowały osobiście. Ocenę traktowały nie jako informacje o swoich zdolnościach, ale o zadaniu - że jest naprawdę trudne i trzeba więcej włożyć wysiłku.

W efekcie kolejnych porażek pierwsza grupa doznawała kolejnych porażek, a druga grupa nastawiona na rozwój rozwiązywała wyznaczone zadania poprawnie.

Badaczka stwierdziła, iż czynnikiem determinującym te nastawienia są przekonania dotyczące natury ludzkiej. Nastawieniu na ocenę sprzyja ogólne przekonanie, że cechy człowieka są niezmiennie w ciągu życia.

Osoby wyznające taką koncepcję, nazywani „stałościowcami” lub *teoretykami stałości*, uważają, że człowiek ma określony poziom zdolności, który nie da się podwyższyć. Z kolei nastawieniu na poznawanie i rozwój sprzyja koncepcja zakładająca, że człowiek zmienia się, a więc może rozwijać swoje cechy i możliwości. Tak uważają *teoretycy zmienności* zwani „zmiennościowcami”.

	<i>Teoretyk stałości</i>	<i>Teoretyk zmienności</i>
Postrzeganie człowieka	- człowiek posiada określony poziom zdolności, który nie można podwyższyć(bo jest stały)	- człowiek może się zmienić, a więc rozwijać swoje cechy i możliwości
sposób postrzegania siebie przez ucznia	<ul style="list-style-type: none"> - wyznający tę koncepcję, podchodzi do każdego zadania jak do testu sprawdzającego poziom jego zdolności, - każde niepowodzenie utwierdzi go w przekonaniu, że jest mało zdolny, co wywoła w nim przygnębienie i rozczarowanie sobą, - porażka to zagrożenie, gdyż jest konsekwencją braków w jakiejś dziedzinie, - reaguje rezygnacją, zamiast konfrontować się z zadaniem, - zniechęcenie przechodzi z czasem w tendencje unikowe, a więc wycofanie nie sprzyja rozwojowi, powoduje dystansowanie się do przedmiotu i niechęć do przewyżniania trudności. 	<ul style="list-style-type: none"> - traktuje porażkę jako impuls do wysiłku, do podwyższenia swoich możliwości, - w momencie porażki nie myśli o tym, czy da sobie radę, nie porównuje się z innymi, ale skupia się na zadaniu, myśląc o tym czego się nauczyć, żeby mu sprostać, - wie, że gdy włoży wysiłek, poradzi sobie z problemem, - trudności, z którymi się zmierza, są dla niego okazją do szukania nowych rozwiązań, zdobywania kolejnych kompetencji, - porażka to naturalny element zdobywania wiedzy i umiejętności, - niepowodzenia nie wzbudzają w nich negatywnych emocji, lecz motywują do działania, - oceny są dla ucznia sygnałem, czy w procesie uczenia się idzie właściwą drogą, czy musi nad czymś popracować.
postrzeganie ucznia przez nauczyciela	- „stałościowiec” uważa, że ktoś posiada zdolności matematyczne, albo nie; poradzi sobie z przedmiotem, albo nie.	<ul style="list-style-type: none"> - wyniki, które osiąga, odzwierciedlają nie tyle jego stały potencjał, co aktualny poziom rozwoju umiejętności czy zdolności, - każdy uczeń może poprawić swoje osiągnięcia i podwyższyć możliwości, jeżeli włoży w realizację odpowiedni wysiłek.

	<i>Teoretyk stałości</i>	<i>Teoretyk zmienności</i>
nauczyciel postrzega siebie, ale i przypisuje elementy swojego światopoglądu uczniom	- przekazuje, że uczeń nie ma danych zdolności i kompetencji i w dalszym ciągu jego trudności będą się pogłębiać; zaraża swojego ucznia rezygnacją.	- wierzy w rozwój zdolności, więc wpaja uczniom (często nieświadomie) przekonanie o możliwości doskonalenia kompetencji i umiejętności, a tym samym specyficzny rodzaj reagowania na porażki.
ocenie ucznia	- podejście do oceny -ocenę uważają za ostateczny efekt uczniowskiej aktywności (uczeń uczy się dla dobrych not).	- podejście do oceny - ocena nie informuje o tym, jaki człowiek jest, ale na jakim etapie rozwoju znajdują się jego umiejętności.
podejście nauczyciela do ucznia	- dzieli uczniów na dobrych i złych(gorsi nigdy nie dorównają lepszym), więc wsparcie w nauce nie jest odpowiednie (słaba mobilizacja - jako trener nie „zagrzewa do walki, tylko narzeka, że nie może z nich nic wydobyć, więc przegrywają), - jest skłonny do etykietowania, szufladkuje uczniów, - osłabia poczucie odpowiedzialności za osiągnane wyniki.	- wysiłek wkładany w rozwój jest jedną z najistotniejszych kwestii w procesie uczenia, - poprzez wysiłek możliwa jest zmiana wyników ucznia - będzie motywował uczniów do wkładania wysiłku w uczenie (trener „zagrzewający” do walki), - nie szufladkuje uczniów, - motywuje wszystkich uczniów, bo wszyscy mogą się zmieniać i rozwijać (korzyść dla utalentowanych i mniej zdolnych).

	<i>Teoretyk stałości</i>	<i>Teoretyk zmienności</i>
ocena	<ul style="list-style-type: none"> - opiera się na jak najmniejszej liczbie danych (nauczyciel szybko wyrabia sobie opinię o uczniu) - formułując osąd bagatelizuje kontekst zdarzenia, - ocena może być nieadekwatna do zaistniałej sytuacji; niesprawiedliwa <ul style="list-style-type: none"> - ocena - za wysoka albo za niska - skutkować może rezygnacją z wysiłku (jeżeli uczeń się mocno starał, ale dostał niską ocenę, to uzna, że większy wysiłek nie ma sensu, a ten, który otrzymał wysoką notę „za nic”, stwierdzi, że nie musi się wysilać i poprzestanie na minimalnym wysiłku, - uczniowie widząc, że rezultaty ich działań nie zależą bezpośrednio od nich samych, tracą poczucie sprawstwa, - istnieje tendencja do posługiwania się stereotypami, więc dzieli klasę na dobrych i złych i nie zawsze wycofuje się w porę ze swych poglądów (trudność w zweryfikowaniu oceny). 	<ul style="list-style-type: none"> - obrazuje stan rzeczy, jego wiedzę i zaangażowanie, - nauczyciel jako „trener” nie załamuje rąk nad „zawodnikiem”, ale pracuje z nim i nad nim, aby opanował element gry, z którą ma problem.

Koncepcję natury ludzkiej można zmieniać, tak jak można modyfikować swoje przekonania. „Stalościowiec” do końca życia nie musi twierdzić, że człowiek nie może się rozwijać. Dobrze jest, gdy zdaje sobie sprawę, iż taki pogląd wyznaje. Również uczeń może zmienić pogląd na swój temat. A rodzic pod wpływem nauczyciela może przekonać dziecko, że rozwój jego umiejętności jest możliwy i zależy od niego samego. Gdy takie myślenie wejdzie dziecku w nawyk, pomimo wielu niepowodzeń nie zniechęci się. Nauczy się również, że porażka jest nieodłącznym elementem ludzkiego życia. Być może ominię go również moda, na „nieuczenie”.

Nauczyciel powinien mieć świadomość, że to jak postrzega ucznia, taką postawę w nim formułuje. Nie powinien więc oceniać przez pryzmat własnych preferencji tylko motywować ucznia do zaangażowania i wysiłku.

JAK ZOSTAĆ TEORETYKIEM ZMIENNOŚCI?

- przekazuj swojemu uczniowi wiarę w to, że jeśli będzie pracował, zdobędzie określoną wiedzę i umiejętności,
- niepowodzenia i trudności ucznia traktuj jako sytuację naturalną (gdyby ich nie miał, po co

miałby się uczyć?),

- spraw by uczeń nie odbierał złej noty jako oceny własnego potencjału, gdyż w przeciwnym razie straci motywację,
- zastanów się, czy możesz wyrokować, że z tego ucznia " nic nie będzie",
- kontroluj swoją mimikę, gdy informujesz ucznia o złej nodce,
- spraw, by ocena niedostateczna nie była dla ucznia karą, tylko informacją o tym, co zaniedbał,
- w sytuacji trudności i niepowodzeń koncentruj ucznia na zadaniu, a nie na ocenianiu samego siebie,
- jeżeli uczeń reaguje sinymi emocjami na niepowodzenia, spróbuj go uspokoić i zdystansować wobec niepowodzenia,
- jako dobry trener wyzwajaj w uczniach mobilizację do przezwyciężenia trudności,
- wskaż uczniowi jakie błędy popełnia, jakie ujawnia braki,
- spróbuj oszacować ile czasu potrzebuje na ich nadrobienie,
- przyjmuj zawsze, że korzystniejsza jest dla ucznia wiara w jego rozwój i danie mu kolejnej szansy, niż założenie, że „nic z niego nie wyrośnie”,
- doświadczysz satysfakcji, gdy zauważysz postępy w nauce ucznia, który jeszcze niedawno doświadczał trudności i niepowodzeń.

Opracowała: Wiesława Głuchowska, pedagog szkolny na podstawie tekstu „Wiara czyni cuda” K.Lachowicz-Tabaczek [w:]”Psychologia w szkole” nr 1/2010 oraz „Psychologii osobowości” Lawrence A. Pervin.